

FRANSA'DA CAMİ BASKINI VE İSLAMOFOBİNİN NORMALLEŞMESİ

Sena Özdemir¹

Fransa'da 3 Ekim Cumartesi günü özel tim güçleriyle Hz. Ömer Camii'ne baskın düzenlenmiştir. Polis baskını esnasında içeride dini ders yapan çocuklar ve öğretmenler bulunduğundan baskın küçük yaştaki öğrenciler arasında paniğe sebep olmuştur. Özellikle terörle mücadele alanında faaliyet gösteren 15 kişilik “İslamcılığa ve Cemaatçi Ayrışmaya Karşı Mücadele Özel Birimi” adlı güvenlik güçlerinin baskınına ilişkin emniyet müdürlüğü yangın güvenliğinde eksiklik tespit ettikleri ifade etmiştir.² Müslüman azınlığı korkutma ve yıldırma amacı taşıyan baskın İslamofobik saldırıların artık dayanılmaz boyutlara ulaşması nedeniyle endişe verici olarak karşılanmıştır. Yetkili makamların gerekçe olarak yangın güvenliğini göstermesi ise sosyal medyada “Paris Emniyet Müdürlüğü, caminin yangın söndürücülerini kontrol ederek İslamcılığa karşı mücadele veriyor” ifadeleriyle karşılık bulmuştur.

¹ Araştırma Asistanı, GAV.

²<https://perspektif.eu/2020/10/05/fransada-camiye-polis-baskini-iceride-cocuklar-ders-goruyordu/>

Fransa’da Aşırı Sağ Hükümetine Giden Yol

Fransa’da İslamofobik olayların geçmişine bakıldığında ilk olarak 1989 yılında Creil’de 3 Müslüman öğrencinin yaşadığı olay karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, lise idaresi tarafından başörtüsüyle liseye giden öğrencilerin laikliğe karşı davranış sergilemeleri gerekçesiyle okuldan atılmasına karar verilmiştir. Bu durum farklı devlet kurumları arasında infiale yol açmış; neticede Fransa Danıştayı öğrencilerin eğitim haklarının engellenemeyeceği yönünde karar vermiştir. Her ne kadar Danıştay yasağı bozmuşsa da günden güne kadınların başörtüsü noktasında yükü ağırlaşmış; bu tarihten itibaren bir korku ve kuşatılma ortamı yaratılmak için Müslümanlar kuşatılmaya başlanmıştır.

1989’da lisede yaşanan başörtüsü olayına kadar İslam Fransa’da ucuz iş gücünü temsil eden geçici göçmenlerin diniydi. Ancak üçüncü ve dördüncü nesiller tüm Avrupa’da olduğu gibi, o ülkede doğan, o ülkede yetişen, anadili o ülkenin anadili olan insanlar olunca kamusal alanda fail olmuşlardır. İşe veya okula girmişler, görünür olduklarında ve kalıcı oldukları anlaşıldığında Fransa toplumu kendi ötekisiyle tanışmıştır. Bu nüfusun hak araması, geçmişi ve ayrımcı pratikleri sorgulaması Fransa’nın önünde iki seçenek bırakmıştır. Ya kendi toplumunu azınlığıyla tanıştırap uzlaştıracaktır veya ikinci yöntem olarak kendi ötekisini marjinalleştirecektir. Sonsuz bir ötekiliğe hapsedip toplumsal silinmeye mahkûm edecektir. İkinci yol tercih edilmiştir.

Bu vakadan 15 yıl sonrasına, 2004 yılına gelindiğinde ise aynı kurum, aynı talep, farklı zamanlar bir araya geldiğinde ilk ve orta öğretim okullarında öğrencilerin başörtü kullanmaları tamamen yasaklanmıştır. Bu yasağın alınmasında 11 Eylül saldırıları, 80’li yıllardan bu yana yükselen sağı temsil eden “Le Pencilik”, yükselen Cezayir karşıtlığının İslamofobi olarak politikada tezahür etmesi, dünyaca ilgi gören İran devrimi, Salman Rüşdü olayları, Arap Baharı³ ayrı ayrı rol almıştır. Bu İslamofobik medya ve siyaset atmosferinde başörtüsü hakkı sessizce elden gitmiştir. Bu karara karşı gerek STK’lardan gerekse de siyasi partilerden kuvvetli bir muhalefetle

³Ömer Behram Özdemir, “Fransa’da İslamofobik Söylemin Ana Akımlaşması ve Arap Baharı’nın Etkisi”, Ortadoğu Yıllığı (2012): 445.

karşılaşılmamıştır. Başörtüsünün yasaklanması için mecliste konuşma yapan dönemin başbakanı Jean-Pierre Raffarin, “*siyasi tercihleri ne olursa olsun herkesi cumhuriyet ve milletçe bir arada yaşama iradesini gösterdiğini söylediği tasarı etrafında birleşmeye*”⁴ çağırmıştır. Toplumsal histeri o denli tırmandırılmıştır ki 2005 yılında Fransız Parlamentosu, başörtüsü yasağının çıkmasında büyük emek gösteren yazar Caroline Fourest’e “milli laiklik ödülü” vermiştir.

Günümüze yaklaştığımızda 2018 yılında Meryem Pougetoux Paris-Sorbonne IV. Üniversitesi’nin öğrenci sendikası temsilciliğine getirilen ilk başörtülü öğrenci olmuştur. Öğrenciler tarafından seçilen bu mütevazı unvan, öncelikle Fransa Milli Eğitim Bakanı Jean-Michel Blanquer’nin açıklama yapmasına sebep olmuştur. Bakan, öğrenci sendikasını Meryem’in başkanlığa ulaşmasına izin verdiği için kınamış; bunun mezhep merkezli bir görünüm oluşturduğunu belirtmiştir⁵. Bakan, açıklamasında kamusal alanda ve eğitim sisteminin içinde başörtüsünü tasvip etmediklerini, görmek istedikleri bir şey olmadığını da ifade etmiştir.⁶ Ardından dönemin Kadın Hakları ve Eşitlik Bakanı Marlene Schiappa ile İçişleri Bakanı Gérard Collomb durumu “skandal” olarak nitelemiştir. Charlie Hebdo, Meryem’i ve başörtüsünü küçük gösteren, karikatürize edip alay eden bir kapakla sayı çıkarmıştır. Gelinek noktada görece mütevazı bir göreve başörtülü birinin seçilmesinin dahi toplumda ne kadar büyük bir tahammülsüzlüğe dönüştüğünü bu örnek ortaya koymaktadır.

Ayrıca 2019 raporuna göre Fransa’da İslamofobik faaliyetlerin %70’inde kadınlar hedef alındığı ortaya konulmuştur. Zira kadınların başörtüleriyle görünür ve sembolik olarak göz önünde olmaları bu saldırıların ilk kurbanı olmalarını kolaylaştırmaktadır. Sadece bu sembolik nesne üzerinden dahi İslamofobi’nin yıllar içerisinde dönüşümü ve büyümesi gözlenebilmektedir.

Fransa’da İslam dininin ve bu dinin mensuplarının bu denli ötekileştirilmesinde siyasi, ekonomik sıkıntılar ve sarı yelekliler olaylarının halen çözülememiş olması, bu

⁴<https://tr.euronews.com/2019/12/14/fransa-da-sorun-laiklik-degil-islamofobi-gorus>

⁵<https://turk-archive.aawsat.com/2018/05/article55403766/fransada-basortusu-tartismasi-avlelendi/>

⁶ GAV Seminer: Fransa’da İslamofobi ve Son Dönemdeki Gelişmeler - Orkun Elmacıgil, 9 Ekim 2020

nedence gündemi meşgul etme gayesinin olması ifade edilmektedir.⁷

Fransa İslam Projesi

Fransa genelinde İslam dinini ele alan, İslamofobi'yi siyasallaştıran ve normalleştiren proje Fransa İslam Projesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu proje dahilinde İslamofobi devlet düsturu ve seçim politikası malzemesi yapılmıştır. Bu projenin çıkışı Fransa'da aşırı sağ hareketin hiç olmadığı kadar güç kazanmasına dayanmaktadır. Anketlere göre 2007 yılında %7 oy alan Jean-Marie Le Pen (Baba Le Pen)'in partisinin, 2022 Nisan başkanlık seçimlerinde şimdiden %42 oy alacağı görülmektedir. Buna göre 2 sene sonra yapılacak olan seçimler, aşırı sağın şimdiye kadar aldığı en tepe noktası olacaktır. Buna karşılık %42'nin karşısında yer alan partiler de giderek aşırı sağlaşmaktadır. Bu partiler de aşırı sağ kesimin kullanageldiği göçmen karşıtlığı, yabancı düşmanlığı ve İslamofobik söylemleri şekil değiştirerek ana akım siyasette kullanmaktadır. Le Pen partisinin aşırı sağcı rengini farklı tonlarda her akım partide görmek mümkün hale gelmiştir. Örneğin Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un gerek 2 Ekim'de duyurduğu "*İslamcı Ayrılıkçı Fikirlerle Mücadele Yasa Tasarısı*" gerekse konuşmasında kullandığı "Cumhuriyetin ortağı olması için İslam'ın yapılandırılması gerekiyor" ifadeleri bu duruma işaret etmektedir.⁸Bu nedenle İslamofobi'nin siyasal partileri ele geçirdiğini ve seçimlerde başarı sağlamak adına malzeme yapıldığını söylemek mümkündür.

Siyasal atmosferin bu şekilde olması, bu çok ayrımcı, taraflı ve ırkçı uygulamaları doğallaştırmaktadır. Anket ve araştırmalara göre nüfusun yaklaşık %9'unu temsil eden Müslüman nüfus hakkında özellikle yetkili kurumlar tarafından karşıt söylemler geliştirilmiştir.

1. Fransa İslamı Raporu

Fransa İslam Projesi pratikte aşırı sağın yükselmesinden, siyasal söylemlerden ve tüm dünyada artan İslamofobi'den beslenmektedir. Teorik açıdan temellendirmesi ise

⁷<http://www.yozgatcamlik.com/amp/gundem/emisco-sozcusu-veysel-filiz-fransa-gundemini-islam-uzerinden-degistiriyor-h319745.html>

⁸https://tr.sputniknews.com/amp/columnists/202010211043069000-macron-asiri-sagdan-daha-da-asiri-sagci-soylemleri-dillendirmeye-basladi/?__twitter_impression=true&s=08

Macron'un eski çalışma arkadaşı ve bakanlık ve başkanlık yaptığı dönemde danışmanlığını yapan Hâkim El Karoui isimli bir araştırmacı tarafından ilk kez rapor şeklinde düzenlenerek yazılı metin haline getirilmiştir.⁹“*Fransa İslamı: İslam Bir Fransız Dinidir (L'islam, une religion française)*” isimli 600 sayfalık bu rapor, 2018 yılında yayınlanmıştır. Bu rapor, Fransa'daki İslami cereyanlar, İslami hareketler, vakıflar, etnik kimlikleri kapsayacak şekilde detaylı şekilde kaleme alınmıştır. Raporun temel önermelerinden¹⁰ ilki, Fransa Müslümanlarının çatı derneği olan Fransa İslam Konseyi (Le Conseil français du culte musulman- CFCM)'nin ekarte edilmesi gerektiği, bunun yerine kontrolünde yeni bir çatı dernek kurulması yönündedir. Bu çatı dernek Müslüman azınlıkla irtibat kurulmasında bir temsil organı ve muhatap olarak kabul edilmektedir. Bu yapının içinde özellikle Cezayir, Fas, Tunus, Mısır ve Türkiye gibi ülkelere gelip Fransa'da yaşayan Müslümanların Fransa'da kurmuş olduğu dernekler bulunmaktadır. Raporun hazırlandığı dönemde dernek başkanının Türk işadamı Ahmet Oğraş olması, Türkiye'nin ajanlık faaliyetini yürüttüğü bu nedenle tehlikeli olduğu söylemlerinin üretilmesine, rapor destekçilerinin ve medyanın bu başkanı “Erdoğan'ın veziri” şeklinde lanse etmesine sebep olmuştur. Bu rapor göz önüne alınarak farklı etnik İslami çevreleri bünyesinde barındıran ve ülkelere temsilciler çağırarak, ülkedeki Müslüman azınlıkları tek çatı altında toplayan ve tek bir sesi olan, aynı zamanda olumsuz Fransa politikalarını eleştiren örgüt itibarsızlaştırılmıştır. Sonrasında ise 2019 yılında “*Fransa İslamı İçin Müslümanlar Derneği*” isminde devlet kontrolüne açık, birçok İslami derneğin filtresinden geçemeyeceği bir dernek kurulmuştur.

Raporun ikinci önermesi, diğer ülkelere Müslüman azınlığın din hizmeti için gönderilen imamların yasaklanması şeklindedir. Raporla bu imamların Fransızca bilmedikleri, Fransa değerlerine uygun olmadıkları şeklinde iddialar yer almaktadır. Macron son açıklamasında Fas, Cezayir ve Türkiye'den gelen imamları yasaklayarak bu önermeyi de gerçekleştirmiştir. Fransa'da yaklaşık 3000 imam bulunmaktadır. Yasaklanan imamların toplam sayısı ise 300'ü bulmamaktadır. Böylelikle problemin

⁹<https://perspektif.eu/2018/11/01/fransa-islami-raporunun-mimari-el-karoui-musulmanlar-fransanın-birer-parcasi/>

¹⁰GAV Seminer: Fransa'da İslamofobi ve Son Dönemdeki Gelişmeler - Orkun Elmacıgil, 9 Ekim 2020

kaynağı olarak toplam imam sayısının %10'unu dahi bulmayan kesimi gösterilmektedir. Bu maddeyle diasporayla kaynak ülkenin bağlarının zayıflatılması amaçlanmaktadır. Aynı sorun Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerinden gelen imamlar için dile getirilmemektedir.

Raporun devamında hac organizasyonlarının Fransa devleti tarafından organize edileceği, Fransa'nın kendi imamlarını yetiştireceği, kendi helal gıda sertifikalamasını yapacağı şeklinde önermeler yer almaktadır. Raporun tamamında İslam'ın Müslüman azınlıklar tarafından uygulanması değil; devletten ve toplumsal hayattan ne şekilde uzak tutulacağı, görünürlüğünün nasıl törpüleneceği şeklinde yönlendirmeler yer almaktadır. Rapor önermeleri tek tek hayata geçirilmektedir.

2. Radikal İslama Karşı Kamu Otoritesinin Alması Gerekenler Senato Raporu

Bu rapor 7 Temmuz 2020 tarihinde yayınlanan 400 sayfalık resmi bir rapordur. Macron'un Fransa İslam'ı açıklamasına dayanak teşkil etmiştir. Bu rapor İslam'a güvenlikçi ve toptancı bakış açısıyla yaklaşan, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasını ve azınlık haklarını önemsemeyen, fişlemeyi bir devlet pratiği haline getiren, cumhuriyet değerlerinin ve yapısının korunması şeklinde oldukça genel bir ilkeyi baz alıp hareket eden bir rapordur. Rapor 44 temel öneriden oluşmaktadır.

Raporun en önemli maddeleri şu şekildedir:

- Tehlike potansiyeli olabilecek tüm cemaat ve hareketler izlenmeli, tek ve milli bir mücadele stratejisi sağlanmalıdır: Bu madde Fransa İslamı Projesinin misyonunu da ifade etmektedir. Burada öncelikle tehlike arz eden durum, tüm İslami hareketlerin incelenmesidir, zira bu tüm Fransa'yı İslam ile mücadelede "savaş alanı" haline getirmektedir. Bunun sonucunda siyasal dilde "ayrılıkçı İslam ile mücadelede savaş alanı, kurtarılmış bölgeler" terimlerinin de ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ayrılıkçı İslam, radikalizm ve cemaatleşme kavramları hem senato raporunda hem de Macron'un konuşmalarında pek çok kere zikredilmektedir. Bu kavramların karşıtı olarak da laiklik ve cumhuriyet

değerleri konulmaktadır. Böylece tüm Müslümanların masumiyet karinesi ihlal edilmektedir.

- Kuran kursları denetlenmelidir: Bu madde kapsamında 3 Ekim Cumartesi günü özel timlerle yapılan denetim, toplumda infiale yol açmıştır. Devamında emniyet açıklaması yapılmış ve bu açıklamada yangın giriş-çıkışlarının düzgün şekilde tasarlanıp tasarlanmadığının denetiminin yapıldığı beyan edilmiştir. Tam teçhizatlı özel timlerle yapılan bu denetim, sosyal medya kullanıcıları arasında trajikomik bir vaka olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, Müslüman kesimin marjinalleştirilmesi doğrultusunda yapılan yıldırma politikalarına bir örnektir. Senato raporunda övgüyle bahsedilen bu yıldırma politikalarına, 2018-2020 yılları arasında 152 kafe, 15 mescid, 12 kültür merkezi ve 4 okulun kapatılması, raporda bu sayının az olarak değerlendirilmesi, daha fazlasının da kapatılabileceği ama yeterli personelin olmamasının beyan edilmesi de eklenmelidir. İçişleri Bakanı Gerald Darman'ın ülkede son 3 yılda "*radikalleştiği*" iddiasıyla camiler dahil 356 yerin kapatıldığını ve 411 yabancının sınır dışı edildiğini aktarmıştır.¹¹
- Azınlık derneklerinin kapatılması kanunları kolaylaştırılmalıdır: Bu madde senato önerisi olarak gündeme getirilmiştir ve Macron hükümeti tarafından kısa sürede onaylanması beklenmektedir.
- Yerel yönetimlere istediği zaman denetleme (baskın) yapabilecekleri şeklinde yetki verilmelidir.
- Makbul olmayan dini pratikler belirlenmelidir: Bu maddede makbul olmama teriminin sınırları çizilmemiştir. Bu maddeye ilişkin olarak, 2019 yılında bir emniyet memurunun cinnet geçirip Paris emniyet merkezine saldırı düzenlemesi olayı meydana gelmiştir. Olayın ardından bu memurun Müslüman olduğu iddia edilmiş ve o zamanın iç işleri bakanı Christophe Castaner "*kamunun içinde yer alan Müslümanların radikalleşmesine karşı önlem almalıyız*" şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Bu açıklamaya ek olarak bizzat Castaner'in deyimiyile "*fişleme kaideleri*" açıklanmıştır. Bunların içinde baş örtüsü takmak hatta başı açık olmasına rağmen uzun etek giymek¹², sakal

¹¹<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-filistin-yanlisi-kurulusu-kapatiyor/2013274>

¹²<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/fransada-kurumsallasan-islamofobi-/596305>

birakmak, uluslararası konulara ilgi duymak, Fransa'nın sömürgeci geçmişine dair konuşmak, ramazan ayında artan ibadet, camiye sık sık gitmek, Cuma namazına gitmek için işten izin istemek ve benzeri İslam dininin günlük yaşayıştaki görünürlüğüne dair birçok kriter yer almaktadır. Bu kaideler, makbul olmayan dini pratikler deyiminin nereye vardığını, bu kavramın günlük hayatta uygulanmasını gözler önüne sermektedir.

Fransa'da Güncel Durum

Fransa'da 1905 Kilise ve Devletin Ayrılması Kanunu, laikliği temellendiren kanundur. Bu kanuna göre; Fransa'da vicdan özgürlüğü vardır, herkes inanma, inanmama ve inancına göre davranma hürriyetine sahiptir. Ek olarak cumhuriyet hiçbir dini ne tanıır ne finanse eder ne de bir dini personelin maaşını öder. Ancak mevcut durumda bu ilkelerin gerçekliği yansıtıp yansıtmadığı tartışılmaktadır. Zira laik Fransa'da bir Kültler/Dinler Yönetimi Kurumu ve 1911'de kurulmuş Merkezi Kültler Bürosu bulunmaktadır. Bu kurum ülkedeki dini meseleleri çözmede ve devlet adına pek çok dini meselelerle ilgilenmede yetkilendirilmiş bir kurum olmakla dini meselelerle devletin bağlantısına örnek olarak gösterilebilir. Ek olarak Katolik kilisesine bağlı birtakım baş piskoposların göreve getirilmesinde hükümetin tavsiyesinin alınma geleneği bulunmakta yani dini birtakım görevlilerin resmi olarak tanınma sürecinde devlet de rol oynamaktadır. Başka bir örnek olarak 1920'den beri dış işleri bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren bir dini danışman/müşavir görev almaktadır. Bu görevli uluslararası mevkidaşlarıyla irtibata geçme ve raporlama yapma görevlerini üstlenmiştir. Ayrıca orduda ve hapisanede görev alan Yahudi, Katolik ve Müslüman din görevlileri de devletten maaş almaktadır. Laikliği devletin çimentosu olarak gören, kendisini mutlak şekilde din ve devlet ayrılığıyla yönettiği iddiasında olan devlet için bu ve benzeri örnekler büyük bir çelişki teşkil etmektedir. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir niteliktedir.¹³

Günümüzde Fransız Senatosu'nun bu kanunun günümüz gerçeklerine uyarlanması talebi gündemdedir. Günümüz gerçeklerinden kasıt İslamofobi çerçevesinde bu

¹³ GAV Seminer: Fransa, ayrılıkçılık adı altında Müslümanlarla mı mücadele ediyor? - Mehmet Alparslan Saygın, 15 Ekim 2020

kanunun uygulanmasıdır. 1905 Kanunu genişletildiğinde, tıpkı cumhuriyet değerleri gibi geniş bir kavramın uygulanması şeklinde tezahür edecek ve devletin istediğini yapmasında içini dolduracağı bir usul uygulanacaktır. Ek olarak ülkede 2004 yılından bu yana orta okullarda başörtüsü takmak yasaktır. Burka yasağı vardır. İç işleri bakanlığınca açıklanan fişleme kaideleri ile tutukluluk ve gözaltı süreleri de uzatılmıştır. Zira bu kapsamda suçlular terör soruşturması altına girmektedir. Bu durumun uluslararası hukuk ile temel hak ve özgürlükler arasında herhangi bir yeri bulunmamaktadır.

Ülkede aşırı sağın yükselişi, raporlar ve bu raporların pratik hayatta uygulanışına bakıldığında kendi özgül ağırlığıyla kurulan hiçbir İslami sivil toplum kuruluşuna yaşam alanı bırakılmayacağı ortadadır. Terazinin bir kefesine oldukça muğlak, içeriği tam doldurulmamış ve sınırları çizilmemiş terimler konulmaktadır. Cumhuriyet değerleri, laikliğe uygunluk ve benzeri anayasada ucu açık tarifi olan, muktedir olanın içeriğini güncel olaylara göre doldurabileceği ifadeler, İslam'a karşı açılan savaşta temel esas alınmaktadır. Terazinin diğer kefesine ise uydurulmuş bir "ayrılıkçı İslam" kavramı hayali bir düşman olarak yerleştirilmiştir. Bu nedenle STK'lara yaşam alanı bırakılmadığı gibi Müslüman kimliğiyle siyasete girmesi mümkün olmadığından sıradan Müslümanların günlük dini pratikleri dahi devletin güvenliğine karşı olağan bir şüpheli olunması için yeterli hale gelmiştir. Bu duruma ise temel hak ve hürriyetler penceresinden itiraz yapılamaz hale gelmiştir zira Fransa gündeminde İslam bir din olarak başlı başına tartışma ve kolayca eleştiri yapılmaz malzemesi haline getirilmiştir. Fransa'daki İslamofobiye Karşı Kolektif'in (CCIF) yıllık raporuna göre saldırılarda 2018'e göre %17 ve iki yılda ise %77 oranında bir artış gözlemlenmiştir.¹⁴

Emmanuel Macron'un 2 Ekim konuşmasında açıkça İslam'a karşı savaş açması neticesinde ülkede Müslümanlara uygulanan saldırılar daha da alenileşmiş ve çoğalmıştır. Müslümanlar polis çevirmesinde dahi kolaylıkla hakarete ve fiziksel şiddete uğrar hale gelmiştir.¹⁵ Ayrıca Müslüman öğrencilerine Charlie Hebdo karikatürleri gösteren öğretmen Samuel Paty'nin öldürülmesi üzerine bir kullanıcı

¹⁴<https://perspektif.eu/2020/04/01/fransanın-2019-yilindaki-islamofobi-karnesi/>

¹⁵<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-iki-turk-genc-kiza-polis-siddeti/2015393>

tarafından Facebook gönderisinde açıkça cami yakma çağrısı yapılmıştır.¹⁶ Çağrıda Samuel Paty anısına Béziers Camisi'nin yakılması yer almış, cevaben de bir grup oluşturulduğundan, katılmak isteyenlerin haberdar edileceğinden bahsedilmiştir.¹⁷ Söz konusu çağrı toplumun çeşitli kesimlerinde tepkiyle karşılanmıştır.

İslam dini ile bağlantılı olan her kavram gerek siyasette gerekse medyada karşıt bir söylemle kuşatılmıştır. Örneğin şu anki Fransa İçişleri Bakanı Gerald Darmanin, konuk olduğu BFMTV kanalında marketlerde helal gıda ürünlerine özel reyonların bulunmasının kendisini şoke ettiğini ve bundan rahatsız olduğunu çekince duymaksızın söyleyebilmiştir. Darmanin düşüncesine gerekçe olarak cemaatçiliğin böyle başladığını ifade etmiştir.¹⁸

Diğer yandan iç işleri bakanlığının “fişleme kaideleri” uyarınca ağır yaptırımlarla karşı karşıya bırakılan Müslümanlara yönelik tedbirler, yerel halk tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Fransa’da, eşinden şiddet gören bir kadın kocasını silahlı "radikal İslamcı" diye şikâyet etmiş; Fransız polisi, eve gittiğinde kadının kocasının "tutucu Katolik" olduğunu, evdeki silahların da yasal şekilde bulundurulduğunu tespit etmiştir.¹⁹

İslam ile bağdaştırılabilecek her kavramın tartışma ve siyaset malzemesi yapılmasına örnek olarak Yurttaşlık Bakanı olarak görev yapan Marlène Schiappa'nın Fransa'daki tüm Müslüman erkekler 4 eşle evliymiş gibi “artık çoklu evliliğe son vereceklerini” ifade etmesi de gösterilebilir.²⁰ Fransa’da yaşayan Cezayirli Müslümanların oldukça az bir kesiminde kültürel bir yaklaşımla devam eden bu uygulama, tüm Fransa Müslüman azınlığı üzerinden genelleme sebebi olmuştur.

Senato raporunda yer aldığı gibi ülkede yıl başından bu yana 73 cami, özel okul,

¹⁶<https://www.francebleu.fr/infos/faits-divers-justice/des-internautes-appellent-a-bruler-la-mosquee-de-beziers-1603199835>

¹⁷<https://perspektif.eu/2020/10/21/fransada-toplumsal-cinnetten-yeni-asama-cami-yakma-cagrisi/>

¹⁸<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-icisleri-bakani-darmanin-marketlerdeki-helal-gida-urunleri-reyonlarindan-rahatsiz-oluyorum/2013463?s=08>

¹⁹<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-da-siddet-goren-kadin-katolik-kocasini-islamci-diye-sikayet-etti/2013476>

²⁰<https://www.haber7.com/yazarlar/fatih-karakaya/3022930-fransanin-iki-evlilik-uzerinden-islam-dusmanligi/?detay=1>

dernek ve iş yeri kapatılmıştır. İçişleri Bakanı Gérald Darmanin, aralarında İslamofobi karşıtı çalışmalar yapan ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nde danışman üye statüsünde olan CCIF'nin de bulunduğu 51 derneğin kapatılmasını bakanlar kurulu onayına sunacağını duyurmuştur.²¹ Duyuru üzerine farklı ülkelerin Müslüman STK'ları tarafından kınama ve basın açıklamaları gelmeye başlamıştır. Açıklama yapan kurumlardan İngiltere'de kurulmuş bir kurum olan MEND (Muslim Engagement & Development), beyanında İngiliz ve Avrupa hükümetlerini, politikacıları ve sivil toplumu Müslüman vatandaşlarına eşit muamelede bulunmak ve İslamofobik söylemi siyasi emeller için seferber etmenin gerçek tehlikelerini kabul etmek için siyasi sorumluluk uygulamaya çağırmıştır.

2018 yılında öğrenci konseyi başkanlığına getirilen Meryem Pougetoux, 2020 yılında öğrenci konsey başkanlığına tekrar seçilmiştir. Eylül ayında meclise öğrenci konseyi adına pandemi döneminde öğrencilerin çektiği sıkıntıları konu alan ve tüm öğrenci konseylerinin katıldığı istişare toplantısına katılmıştır. Toplantıda milletvekilleri Meryem'i başörtülü gördüklerinde meclisi terk etmişler ve Meryem'i ayrımcılık yapmak ve laiklik ilkesine aykırı davranmakla suçlamışlar, "sırada burka mı var" deyimleriyle konuyu konuşulamaz hale getirmişlerdir.²² Bu konuda bir kadının temel hak ve özgürlüğü sorgulanmamış; aksine başörtüsü siyasal bir simge midir, erkeklerin Müslüman kadınlara dayatması mıdır, aşağılanmanın bir simgesi midir soruları mevzu bahis olmuştur. Konuya değil olguya iten, ne olursa olsun İslam'ın tartışıldığı bir zemin oluşturulmuştur. Bu durum 1930'lu yılların antisemitizmiyle büyük benzerlik taşımaktadır.

22 Nisan 2018'de Fransa'da aralarında Sarkozy'nin de bulunduğu eski başkanların ve aydınların oluşturduğu bir grup, "Yeni Antisemitizm Bildirisi" yayınlamıştır. Antisemitizm hakkında düzenlenmiş olması beklenen bu metnin sonu "Hristiyanlığın reforme edildiği, İslam dininin neden bunu halen yapmamış olduğu ve Kurandan cihat ayetlerinin çıkarılmasının gerekliliği" önermesiyle bitmektedir. Söz konusu manifesto İslam'ın özünde Yahudi aleyhtarı saldırıları cesaretlendiren bir din olduğu iddiasından

²¹<https://www.yenisafak.com/dunya/fransada-baski-ve-tehditler-artiyor-3571731>

²²<https://batiraporu.com/islamofobi/fransiz-milletvekilleri-mecliste-basortulu-ogrenci-gorunce-salonus-terk-etti/>

yola çıkmakta ve dolayısıyla Fransız Müslümanları Fransa’da yaşayan Yahudilere karşı potansiyel tehdit şeklinde resmetmektedir. Böylelikle antisemitizm noktasında da Müslümanlar suçlanmakta ve ötekileştirilmektedir. Azınlığın dinine müdahale eden, hak ihlallerini değil azınlığın kimliğini tartışan bir ideoloji yer almıştır. Gelineen noktada 1989 yılında kazanılan lisede başörtüsü takabilme hakkının aksine 2019 yılında aynı Danıştay, başörtülü velilerin dini simge taşıdıkları ve bu durumun kamusal alanda baskıcılık oluşturduğu gerekçesiyle okul gezisi, müsamere gibi öğrencilerin faaliyetlerine katılamayacakları şeklinde karar vermiştir. Milli Eğitim Bakanı Jean-Michel Blanquer konuya ilişkin: “*Yasa başörtüyü yasaklamıyor ancak yerel yönetimlerin başörtüyü yasaklamasını teşvik edebiliriz.*” ifadelerini kullanmıştır.²³ Ve bu karar Fransa kamuoyunun çoğunda oldukça normal karşılanmıştır. Bu kararla başörtülü kadınların tüm kamusal alanda yer almaları tehdit olarak nitelendirildiğinden toplumsal hayattan silinmenin eşğine gelinmiştir.²⁴

Fransa’da son gelişmelerle İslamofobik siyaset başarılı olmaktadır. Bu atmosfer, tartışmaları sürekli İslam dini ve vecibeleri üzerine itmektedir. Siyaset ve medyada ayrımcı dilin giderek artması, tartışmaları temel hak ve özgürlükler, ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı zemininden uzak tutmaktadır. Bu nedenle İslam’ın vecibelerinin tartışılmasından ziyade “Avrupa’nın ortasında, Avrupalı değerleri uygulamak uğruna, Avrupa’daki değerleri çığnayan” bir azınlıkla karşı karşıya kalınması söz konusudur.

Daha önce Müslümanlara sempati duyan gruplar ve kişiler de zamanla bu toplumsal ve kurumsal histeriye kapılmışlardır. Örneğin Kasım 1989’da başörtüsü yasağı talebini “fanatik laiklik” olarak nitelendiren ünlü sosyolog Alain Touranie, ırkçılık karşıtı ünlü aktivist Harlem Desir ve birçok aydın ilerleyen yıllarda başörtüsü yasağına destek vermişlerdir.²⁵

Bu konu, proaktif şekilde, kavramlar ve temel hak ve özgürlükler üzerinden tartışılmazsa ilerleyen yıllarda gerek STK’lar gerek gerekse de Müslüman azınlıklar

²³<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/pariste-islam-karsiti-aciklamalar-ve-saldirilar-protesto-edildi/1641065>

²⁴<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/fransa-da-musulman-kadinlar-toplumsal-hayattan-silinmenin-esiginde/1995821>

²⁵<https://tr.euronews.com/2019/12/14/fransa-da-sorun-laiklik-degil-islamofobi-gorus>

için sıradan dini ritüellerin çok büyük tehdit altında olacağı açıktır. Zira bu bakış açısı sadece bir kesim veya marjinal bir parti söylemi değil ana akım partilerin politikası haline gelmiştir. En özgürlükçü parti dahi başörtüsü bir baskı aracı olabilir ancak yine de serbest bırakılmalıdır, söylemini kullanabilmektedir.

Sonuç

Avrupa dini azınlığı pratiği, ötekisini kendisine benzetmek veya ötekisini silmek yönünde iki seçenek ile var olmuştur. Son dönemlerde yaşanan ekonomik problemler, işsizlikle ilgili endişeler vatandaşları aşırı sağ partilerine yakınlaştırmıştır zira problemlere odaklanılmasını engelleyen ve gündem değiştiren malzeme olarak İslam karşıtlığının kullanılması, İslamofobik söylemlerin medya ve siyasette oldukça yoğun bir şekilde yer alması bu durumu hazırlamıştır.²⁶Fransa’da bu durum açıkça “Devletin cumhuriyet değerlerini korumak için azınlıkları asimilasyon görevi” tanımlamasıyla ortaya konulmuştur. Avrupa’da aşırı sağcı, ayrılıkçı, yabancı düşmanı, İslamofobik akım tarihte hiç olmadığı kadar yükselmiştir. Gerek yapılan anketler gerekse siyasi söylemlerde İslam kavramlarının ve Müslümanların çok kolay bir şekilde pazarlık payı edilmesi ikinci bir Nazizm dalgasının kapıda olduğunu gözler önüne sermektedir. Öyle ki, Fransa dünyada belki de Çin’den sonra en büyük Müslüman karşıtı olma yolunda hızla ilerlemektedir.²⁷Ancak bu sefer bu insanlık dışı yaklaşım normalleşerek ve güler yüze, liberal dille gelmektedir. Bu nedenle Müslüman devletlerin söylemlerini sıklaştırmaları ve tüm çevrelerce bu vakıaların temel hak ve hürriyetler çerçevesinde tartışılması ve yerinde eleştirilerin yapılması gerekmektedir. Müslüman azınlıkların da kendi içlerinde işbirliklerini geliştirerek bu tehlikeli gidişata karşı birlikte mücadele etmeleri gereklidir.

²⁶<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/avrupa-da-yukselen-asiri-sag-ve-populist-soylem/1113760>

²⁷<https://www.haber7.com/yazarlar/fatih-karakaya/3022930-fransanın-iki-evlilik-uzerinden-islam-dusmanligi/?detay=1>

Kaynakça

- ÖZDEMİR, Ömer Behram. “Fransa’da İslamofobik Söylemin Ana Akımlaşması ve Arap Baharı’nın Etkisi”, Ortadoğu Yıllığı (2012): 445-462.
- GAV Seminer: Fransa’da İslamofobi ve Son Dönemdeki Gelişmeler - Orkun Elmacıgil, 9 Ekim 2020
- GAV Seminer: Fransa, ayrılıkçılık adı altında Müslümanlarla mı mücadele ediyor? - Mehmet Alparslan Saygın, 15 Ekim 2020
- <https://perspektif.eu/2020/10/05/fransada-camiye-polis-baskini-iceride-cocuklar-ders-goruyordu/>
- <https://tr.euronews.com/2019/12/14/fransa-da-sorun-laiklik-degil-islamofobi-gorus>
- <https://turk-archive.aawsat.com/2018/05/article55403766/fransada-basortusu-tartismasi-avevlendi/>
- <http://www.yozgatcamlik.com/amp/gundem/emisco-sozcusu-veysel-filiz-fransa-gundemini-islam-uzerinden-degistiriyor-h319745.html>
- https://tr.sputniknews.com/amp/columnists/202010211043069000-macron-asiri-sagdan-daha-da-asiri-sagci-soylemleri-dillendirmeye-basladi/?__twitter_impression=true&s=08
- <https://perspektif.eu/2018/11/01/fransa-islami-raporunun-mimari-el-karoui-muslimanlar-fransanın-birer-parcasi/>
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-filistin-yanlisi-kurulusu-kapatiyor/2013274>
- <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/fransada-kurumsallasan-islamofobi-/596305>
- <https://perspektif.eu/2020/04/01/fransanın-2019-yilindeki-islamofobi-karnesi/>
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-iki-turk-genc-kiza-polis-siddeti/2015393>
- <https://www.francebleu.fr/infos/faits-divers-justice/des-internautes-appellent-a-bruler-la-mosquee-de-beziers-1603199835>
- <https://perspektif.eu/2020/10/21/fransada-toplumsal-cinnette-yeni-asama-cami-yakma-cagrisi/>
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-icisleri-bakani-darmanın-marketlerdeki-helal-gida-urunleri-reyonlarından-rahatsız-oluyorum/2013463?s=08>
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-da-siddet-goren-kadin-katolik-kocasini-islamci-diye-sikayet-etti/2013476>

<https://www.haber7.com/yazarlar/fatih-karakaya/3022930-fransanın-iki-evlilik-uzerinden-islam-dusmanligi/?detay=1>

<https://www.yenisafak.com/dunya/fransada-baski-ve-tehditler-artiyor-3571731>

<https://batiraporu.com/islamofobi/fransiz-milletvekilleri-mecliste-basortulu-ogrenci-gorunce-salonu-terk-etti/>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/pariste-islam-karsiti-aciklamalar-ve-saldirilar-protesto-edildi/1641065>

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/fransa-da-musluman-kadinlar-toplumsal-hayattan-silinmenin-esiginde/1995821>

<https://tr.euronews.com/2019/12/14/fransa-da-sorun-laiklik-degil-islamofobi-gorus>

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/avrupa-da-yukselen-asiri-sag-ve-populist-soylem/1113760>

<https://www.haber7.com/yazarlar/fatih-karakaya/3022930-fransanın-iki-evlilik-uzerinden-islam-dusmanligi/?detay=1>

Sena Özdemir, Göç Araştırmaları Vakfı bünyesindeki Türkiye Diaspora Araştırmaları Merkezi'nde araştırmacı asistandır. Halen Erciyes Üniversitesi Kamu Hukuku bölümünde tez döneminde yüksek lisans öğrencisidir. Gıda Güvenliği Hakkı isimli yüksek lisans tezini yazmaktadır. Aktif yürüttüğü avukatlık mesleğinin yanı sıra çeşitli STK'larda görev almaktadır. Mazlumder Kayseri yönetim kurulu üyesidir. GİMDES Hanımlar Kurulu Kayseri il temsilcisidir. Helal gıda, İslamofobi ve Müslüman azınlık hakları alanlarında çalışmalarını sürdürürken, Göç Araştırmaları Vakfı bünyesinde "Müslüman Azınlıkların Helal Gıda Hakkı" odaklı konularına yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.